هەرێمی کوردستانی عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

37

سالی/ 2006 – بەرگی سی و حەوت

چاپی یەکەم/ سالی 2007

پێرِیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی دەستپێك خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2006/9/3 ل5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/9/4 ل25

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (2) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2006/9/5 ل49

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (3) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/6 ل99

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (4) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/9/11 ل147

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (5) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/13 ل161

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (6) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/20 ل229

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (7) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2006/9/24 ل282

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (8) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/9/25 ل354

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/27 ل400

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (10) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/10/2 ل420

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (11) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2006/10/3 ل471

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (12) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/10/9 ل529

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (13) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/10/11 ل532

بڕیارو حوکمە دادوەریەکان کە لە دادگاکان دەرچووینەو پلەی کۆتاییان بە دەست هێناوە بە هۆی پەسند کردنیان لەلایەن دادگای پێداچوونەوە (تمییز) بۆیە ئەم یاسایە داندرا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر ڕێمان بدەیت بە زمانی عەرەبیش بخوێنینەوە, چونکە لەبەر گرنگی پرۆژەکە.

مشروع قانون اعادة العمل بمواد الباب الثاني من قانون اصول المحاكمات الجزائية

قانون رقم ( )لسنة 2006

المادة الاولى: تلغى المادة (الحادية عشرة) من القانون رقم 22 لسنة 2003 الصادر عن المجلس الوطني لكوردستان – العراق بخصوص ايقاف العمل بمواد الباب الثاني من قانون اصول المحاكمات الجزائية رقم 22 لسنة 1971 في اقليم كوردستان ويعاد العمل باحكامه.

المادة الثانية: تحل عبارة (رئيس الاقليم) محل عبارة (رئيس الجمهورية) وعبارة (مرسوم اقليمي) محل عبارة (مرسوم جمهوري) اينما وردت في الباب الثاني من القانون المذكور لغرض تطبيق احكامه.

المادة الثالثة: لايعمل باي نص يتعارض واحكام هذا القانون.

المادة الرابعة: ينفذ هذا القانون اعتبارا من تاريخ اصداره وينشر في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

الاسباب الموجبة

بالنظر لزوال الاسباب التي استدعت في حينه ايقاف تنفيذ عقوبة الاعدام في اقليم كوردستان وفق المادة (11) من قانون رقم (22) لسنة 2003 الصادر عن برلمان كوردستان – العراق ولصدور قانون رئاسة الاقليم رقم (1) لسنة 2005 المعدل المتضمن منح صلاحية المصادقة على حكم الاعدام او تخفيفها الى رئيس الاقليم وبغية تنفيذ القرارات والاحكام القضائية الصادرة من المحاكم والمكتسبة للدرجة القطعية بتصديقها من محكمة التمييز فقد شرع هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس, ئەمەش بۆ لیژنەی یاسایی و لیژنەی مافی مرۆڤ بنێردرێ, بۆ ئەوەی راپۆرتی خۆیان ئامادە بکەن, بەم شێوەیە سوپاس دەکەین هەموو پرۆژەکە تەواو بوو, لەو وەختەی کە داماننابوو کەمتر, ئەمەش کارێکی باشە, سبەی سەعات (11) کۆدەبینەوە, بۆ موناقەشە کردنی دوو پرۆژە, پرۆژەی یاسای کارەبا و پرۆژەی یاسای ناوچەکانی دەرەوەی هەرێم, تەوزیع کراوە لەسەرتان, خوێندنەوەی یەکەمی کراو پێتان گەیشتووە, بەرنامەی کارەکە بەیانی ئیمزای دەکەین و, بەلاَم لە ئێستاوە بزانن کە موناقەشەی ئەم دوو یاسایە, لیژنەی قانونی پێیان وایە پرۆژی یاسای هەموار کردنی یاسای کە پەیوەندی بە ئیعدامەوە هەیە, ئەویش بخرێتە سبەینێ, بەلاَم پێم وایە هەفتەیەك ماوەی بدەین و بیخەینە هەفتەی داهاتوو, بۆ ئەوەی لیژنەی مافی مرۆڤ و برادەرانیش لە هەموو روویەکەوە بیری لێ بکەنەوە, کۆتایی بە کۆبوونەوەکەمان دەهێنین تا بەیانی سەعات (11), زۆر سوپاستان دەکەم بەخێر بێن.

كاتـژمێر (11)ی سـەر لـە بـەیانی ڕۆژی دوو شـەممە ڕێکـەوتی 2006/9/11 ئەنجومـەنی نیشـتمانیی کوردستانی عێراق به سەرۆکایەتی بەڕێزمحمد قادر عبداللە(کمال کەرکووکی) و, بەڕێز فرست أحمد عبداللە سکرتێری ئەنجومەن, دانیشتنی ژمارە (4)ی خولی دووەم, ساڵی (2006) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگـە (1)ی مـاددە (20) لـە پێـڕەوی نـاوخۆی ژمـارە (1)ی هـەموارکراوی سـاڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەن بڕیاردرا دانیشتنی ژمارەی (4)ی خولی گرێدانی یەکەمی ساڵی دووەمی خولی هەڵبژاردنی دووەمی پەرلەمانی کوردستان – عێراق, بەرنامـەی کار بەم شێوەیە بێت:

1-بەردەوامبوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی کاروباری ناوچەکان لە دەرەوەی هەرێم.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای هەموار کردنی یاسای ژمارە (22)ی ساڵی 2003.

بەڕێز محمد قادر عبداللە (د.کمال کرکوکی):

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان دانیشتنی ئەمڕۆمان دەکەینەوە, بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی ماددە (20) لە پێڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار کراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆکایەتیی ئەنجومەن بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (4)ی خولی دووەمی هەڵبژاردن لە کات(11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دوو شەممە ڕێکەوتی 2006/9/11دا بەم شێوەیە بێت:

1-بەردەوامبوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی کاروباری ناوچەکان لە دەرەوەی هەرێم.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای هەموار کردنی یاسای ژمارە (22)ی ساڵی 2003.

بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسا تکایە ڕوونکردنەوەیەك بۆ ئەندامە بەڕێزەکان بکرێت پێش خوێندنەوەی ماددەکە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستا برای بەڕێزم کاك عەونی ماددەی یەکەم بە کوردی دەخوێنێتەوە, پاشان ئێمە ڕوونکردنەوەیەك سەبارەت بەو ماددەیە دەدەین, زۆر سوپاس.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پرۆژەی یاسای کارپێکردنەوە بە ماددەکانی دەروازەی دووەم لە یاسای بنچینەکانی دادگاییکردنی سزایی

ماددەی یەکەم:

ماددەی یازدەمی یاسایی ژمارە (22)ی ساڵی 2003ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان – عێراق پووچەڵ دەکرێتەوە سەبارەت بە ڕاگرتنی کارپێکردن بە دەروازەی دووەمی یاسای بنچینەکانی دادگاییکردنی سزایی ژمارە (23)ی ساڵی 1971 لە هەرێمی کوردستان و, کار بە حوکمەکانی دەکرێتەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بۆ ئەوەی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان سورەتێکی وازیحیان هەبێت لەم بڕگەیە, من حەز دەکەم ئەو روونکردنەوەیە پێشکەش بە بەڕێزیان بکەم, بۆ ئەوەی بتوانین موناقەشەیەکی ڕێکوپێك لەسەر ئەو بابەتە بکەین, لە حەقیقەت لە عەهدی بریمەردا, کە حاکمی مەدنی عێراق بوو, هەندێك بڕیاری دەرکرد, یەك لەو بڕیارانە ئەوە بوو کە کاری بەو یاسایە ڕاگرت, یان بەو بڕیارانە ڕاگرت, ئەویش پەیوەندی هەبوو بە یاسای ئوسول موحاکەماتی جەزائی ژمارە (23)ی ساڵی 1971, ئەو بڕگەیە پەیوەندی هەیە بە ڕاگرتنی کار کردن بە جێ بەجێ کردنی سزای لە سێدارەدانەوە هەیە, واتا ئەو بڕیارانەی کە دەرچوو بوو سەبارەت بە ئیعدام بە نیسبەت موحاکمەوە, ئەوە ئیقاف تەنفیزی پێ دەکرێت هەروەکو بە زمانی قانونی پێ دەڵێن و, کاتی خۆی ئەوە لە بەغدا دەرچوو, دوای ئەوە یاساناسانی تەحالوف هاتنە کوردستان لە پەرلەمانی کوردستان پەیوەندیان بە سەرۆکایەتی پەرلەمان کرد, بۆ ئەوەی بە هەمان شێوە ئێمە ئەو بڕگانە ڕابگرین, سەرۆکایەتی پەرلەمان ئەو یاساناسانەی ئیحالە کرد بۆ لیژنە قانونی, بۆ ئەوەی لەگەڵ لیژنەی قانونی دانیشن و, ئێمە چەندین دانیشتنمان لەگەڵ کردن و, بڕیارماندا ئێمەش بە هەمان شێوە ڕاگرتنی هەندێك لە بڕگەکانی ئوسول موحاکەماتی جەزائی بە بڕیارێك ڕابگرین, ئەوە بوو بە حەقیقەت ئەو بڕیارە بەو شێوەیە هاتووە ڕامانگرت تا جێ بەجێ کردنی سزای لە سێدارەدان لە هەرێمی کوردستان, ئەویش بەپێی ئەو بڕیارە ڕاگیرا, ئێستا لەبەر ئەوەی لە بەغدا ئەو بڕیارە هەڵوەشایەوەو ئیعادەی عەمەل بەو بڕیارە کراوە, دووبارە ئەو بڕیارانەی لە موحاکمی عێراقی دەردەچێت, سزای لە سێدارەدان دووبارە کاری پێکراوە, واتا ئەو قەراراتانەی دەرچووە لە موحاکم بە ئیعدام جێ بەجێ دەکرێت و تەنفیز دەکرێت, بە هەمان شێوە ئێمەش پێمان باش بوو ئەم پرۆژەیە ئامادە بکەین, لەبەر دوو سێ هۆی سەرەکی:

هۆی یەکەمیان/ ئەوەیە ئێمە قانونی سەرۆکایەتی هەرێممان دەرخستووەو بەپێی ئەو یاسایە دەسەڵاتی تەسدیق لە قەراراتی ئیعدام لە دەسەڵاتی سەرۆکی هەرێمەو, تەخفیف کردنیشی لە دەسەڵاتی سەرۆکی هەرێمە.

دووەم/ زۆر لەو بڕیارانە لە دادگا دەرچووە بە حەقیقەت سەبارەت بە سزای لە سێدارەدان وەستاون, کە ئێمە ئەوەمان دەرکرد بە حەقیقەت وەکو پێشتری لێ دێتەوەو, مونسەجم دەبێت لەگەڵ ئەو بڕیارانەی لە بەغدا دەرچووە, بۆیە بە حقیقەت ئێمە ئەو پرۆژەیەمان ئامادە کرد و, هۆکارەکانی ئەم پرۆژەیە بەم شێوەیە کە بتوانین بەڕاستی بڕیارەکانی دادگا جێ بەجێ بکەین سەبارەت بە یاسای سزای لە سێدارەدان,

بەتایبەتی ئێمە دەزانین مومکینە زۆر قەرارات لە موحاکمی ئێمە دەرچوو بێت و، نابێت دەرەجەی قەتعی بکرێت، بەڵام هیچ نەکراوە، بەڵام ئێمە ئەگەر هاتوو ئەو پرۆژەیەمان لێرە پەسند کرد، ئەوە ئیعتیادی ئەو بڕیارانە پەسند دەکرێت، ئەوە بەکورتی روونکردنەوەیەك بوو بە حەقیقەت بە هەموار کردنی یاسای ئوسولی موحاکەماتی جەزائی، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

سوپاس بۆ ئێوەی بەڕێز، ئێستا نوێنەری لیژنەی یاسایی ئەگەر ئامادەن بێن لەسەر مەنصەکە دانیشن، مافی مرۆڤ، بەڕێز سەرۆکی لیژنەی مافی مرۆڤ راپۆڕتان هەیە فەرموو بیخوێنەوە.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەرنامەی کار ئێستا وا ئێمە دەیبینین، باس لەوە کرا کە ئەمڕۆ تەنها ئەوەی پێشوو بێت، واتا باس لە یاسای وەزارەتی کاروباری ناوچەکانی دەرەوەی هەرێم بوو، یەعنی ئەو رۆژەی کە هەڵستاین گوتمان بۆ رۆژی دوایی هیچ باسێکی ترمان نەکرد.

ئێستاش جێ بەجێ کردنی ئەم پێشنیارە کە لیژنەی یاسایی کردوویانە هەموار کردنی یاسای ژمارە 22 لەسەر ئەوە پێك هاتووین، کە هیچ تاوانێك بەبێ سزا نابێت و، ئەو سزایەش کە دانراوە بۆ هەندێك تاوانی گەورە، کە یەکێك لەو سزا زۆر قورس و گەورانە بریتییە لە سزای لەناو بردن، کە لە سێدارەدان نییە، یەعنی ئەمە راپۆڕتی یاسای تیرۆرە، ئەوە تەقریبەن تەسیبت بوو لە جیاتی وشەی ئیعدام تەرجومەکە بە کوردی لەناوبردن بە کار بێنین، چونکە لە سێدارەدان جوانترەو گونجاوترە، بێگومان رەدع، یان فەلسەفەی عقوبە بۆ دوو شتە:

یەکێکیان/ بۆ رەدع بۆ بەرامبەرەکان.

دوو/ بۆ ئیسلاحی ئەو کەسەی کە فاعیلەو تاوانەکەی کردووە، کە جانیەکەیە، ئەم سزایە لە دنیادا لە کۆی 195 دەوڵەت، 111 دەوڵەت یان بە یاسا، یان بە جێ بەجێ نەکردن ئەم یاسایەیان وەلا خستووە، ئەم عقوبەیان وەلا خستووە، 84 دەوڵەت لە دنیادا هێشتا موتەمەسیکن بە جێ بەجێ کردنی ئەم بڕیارە، ئەم عقوبەیە، ئەوەی کە ئێمە تەقریبەن کۆی دەنگی هەمووومان لەسەر بوو لە لیژنەکە، ئەوە بوو مەبدەئیەن ئەم یاسایە ئەوەی دەکرێت تەمەنای دەکەین ئەم سزایە نەمێنێت لە دنیادا هەڵگیرێت، بەشێوازی تر مامەڵە لەگەڵ ئەم یاسای سزایە بکرێت، بەڵام دیارە بارودۆخی وڵاتی ئێمە و وڵاتانی تر کە پێویست بەمە دەکات موتەمەسیکن بەم سزایە لەسەر ئەو ئەساسە، لەسەر ئەوە کۆبووینەوە کە ئەم سزایە لەسەر تاوانە گەورەکان بمێنێت، لەسەر ئەو تاوانانەی کە زۆر گەورەن و وەکو دەڵێن بەشیعن ئەم سزایە بمێنێت، ئەویش بە مودەتە، تاکو بتوانین رۆشنبیرییەکی وا لە ناو ئەو کۆمەڵگایە دروست ببێت، خەڵك بۆ خۆی ئەمەی بە تاوان بزانێت، چونکە ئەو کەسەی کە خەڵك دەکوژێت، ئەو کەسەی کە خەڵك ئەتۆقێنێت، ئەوە تاوانبارە، ئێمەش نابێت بێین بە قانون خەڵکێکی تر بکوژین، بەڵام کۆمەڵێك تێبینی گرنگ لێرە رەچاو بکەین،

گەورەترین شت ئەوەیە مەحاکمی ئیستیسنائی نەمێنێت, یەعنی ئەو بڕیارانەی کە دەردەچن بۆ لەناوبردن ئیعدام بە محاکمی عەلەنی بێت و, ئەو تاوانبارەی ئەم سزایەی لەسەر دەچەسپێت بواری ئەوەی بدرێت کە داکۆکی خۆی بکات, هەروەها ئەو بەڵگەو دەلیلانەی کە دەکرێن, یەعنی مەجالی ئەوە هەبێت, ئەگەر پێویست بوو ئەو مەحکەمانە ئیعادە بکرێنەوە, بەتایبەتی ئەو مەحکەمانەی کە عەلەنی نین لەبەر مەسائیلی شەرەف, یان لەبەر هەر مەسائیلێکی تر پێویست بەوە دەکات کە داخراو بێت مەجالی ئیعادە کردنەوەی هەبێت, یەعنی لەسەر عقوبەی ئیعدام و سجنی موئەبەد, هەتاوەکو ئێمە پێ داگرین و وەکو بڵێین چاودێری زیاتر لەسەر بێت, پێم وایە دەتوانرێت باشتر کۆنترۆلی ئەو وەزعە بکات, بۆ ئەوەی بڵێین ئەو عقوبەیە رەدع بێت, دەکرێت شتی تریش بخەینە کار, ئەوەی کە ئەمڕۆ لە ئەوروپا جێ بەجێ دەکرێت, یان رەچاو دەکرێت, کە بریتییە لە دروست کردنی فایل بۆ هەموو کەسێك, یەعنی کەسێك کە تاوان دەکات لە فایلەکە دەنووسرێت ئەم کەسە فلان تاوانی کردووە, ئەگەر خەڵکێکە فەرمانبەرە لە حکومەتدا کار دەکات, ئەوە ناتوانێت لە هیچ جێگایەك بەو تاوانەوە کارێکی وا بکات, کەوا خەڵك دەترسێت تاوان ناکات, نە بادە لە جێگایەك وەرنەگیرێت, ئەگەر خەڵکی بازاڕەو دەیەوێت کارو ئیش بکات, لە هیچ کۆمپانیایەك ناتوانێت ئیش بکات, کۆمپانیایەکەی لە هیچ دەوڵەتێك ناتوانێت کار وەربگرێت و بتوانێت کارێکی ئازاد و سەربەخۆ بکات, ئەگەر لە سجلەکە نووسرا بێت ئەمە کەسێکی تاوانبارە, لەبەر ئەوە دەبێت ئێمە بە هەموو جۆرێك هەوڵ بدەین, ئەم جۆرە تاوانانە لە ناو کۆمەڵگا کەم بکەینەوە, بۆ ئەوەی رێگرێکیش بکەین کەم کەم بتوانین دائیرەی ئەم سزایە کەم بکەینەوە, ئەوەی کە ئێمە لەسەری کۆبووینەوەو بە تەما بووین راپۆڕتێکی لەسەر بنووسین و بەیانی پێشکەشی بکەین, وامان دەزانی, ئەوەی لەسەری کۆبووینەوە ئەوە بوو لە تاوانە گەورەکاندا ئەم سزایە بکرێت, بەڵام تا مەجالەکە کەمتر بێت کە قەتلی عەمدی تیایە لەمانە رەچاو بکرێت, لە شتانی کە چاوپۆشی لێ بکرێت, بکرێت بە سزایەکی تر, سوپاستان دەکەم.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بە حەقیقەت ئەو مولاحەزەتانەی کە برای بەڕێزم کاك مەحمەد فەرەج دای ئێمە هەندێك تێبینیمان لەسەری هەیە, جارێك هەندێك مولاحەزاتی دا عیلاقەی بەو بڕگەیەوە نییە, ئەمە یەك.

دوو/ بەنیسبەت عقوبەی ئیعدام, موناقەشەی عقوبەی ئیعدام ناکەین بمێنێت, یان نەمێنێت, ئێمە دەڵێین ئیقاف تەنفیز, ئەو ئیقاف تەنفیزە هەڵبگرین, یان هەڵنەگرین.

سێ/ ئێمە موحاکمی ئیستیسنائیمان نییە لە کوردستان بە قەراری قەتعی, هەموو موحاکمی ئێمە مەعلومەو بە قانونی سوڵتەی قەزائی تەنزیم کراوە.

چوار/ مەسەلەی دیفاع لە تاوانبار، ئێمە قانونەکانمان تەعدیل کردووە، ئەو مافەی کە هەیەتی دەولیەن هەموو بە تاوانبارەکەمان داوە بەکاری بهێنێتن و، بەکاریشی دەهێنێت لە موحاکمی ئێمە، بۆیە بە حەقیقەت ئێمە لەگەڵ ئەوەدا نین کە مەسەلەی عقوبەی ئیعدام لێرە موناقەشە بکرێت، چونکە مەسەلەی عقوبەی ئیعدام لە قوانینەکان لە هەموویدا هەیە لە بەغدا قەراراتیش دەرچووەو تەنفیزیش کراوە، ئەگەر لە مانشێتەکان بخوێننەوە، دەڵێ ئەمڕۆ موحاکم قەراری دەرهێناو تەنفیزیش کرا زۆر ئیعتیادی و زۆر تەبیعییە، ئەمە بە حەقیقەت کورتەی مولاحەزەکانی ئێمە بوو لەسەر ئەمەو، بەنیسبەت ئەوەی کە مەحکەمە حوکم ناکات ئەگەر تاوانەکە گەورە بێت، ئەوە بەڕاستی بۆ تەقدیری مەحکەمە دەمێنێتەوە.

دووەمینیش موحاکمی ئێمە عادەتەن جەلەساتی عەلەنییە، ئیلا ئەگەر مەحکەمە خۆی ویستی جەلسەکە سری بێت ئەویش هۆکاری هەبێت، هەروەکو خۆی ئیشارەتی پێدا، بەلام جەلەساتی موحاکم بەپێی قانونی سوڵتەی قەزائی جەلەساتی عەلەنییە، ئەوە بە کورتی مولاحەزاتی ئێمە بوو لەسەر بۆچوونەکانی برای بەڕێزم کاک محەمەد فەرەج، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

سوپاس بۆ ئێوە، بەڕێزان ئەم ماددەیە کە موناقەشە دەکرێت، تکایە کەس لە بابەتەکە دەرنەچێت، ئەمە پرۆژەی یاسای کارپێکردنەوە، یەعنی (اعادە العمل) لەسەر ئەوە موناقەشە دەکەین، مەجالی هیچ بابەتێك و شتێکی تر نەدەین، تەنیا تەرکیز لەسەر ئەوەیە، ئێستا دەرگا دەکەینەوە بۆ ئەو بەڕێزانە لەسەر ماددەی یەك دەیانەوێت رەئی خۆیان بدەن، تکایە ناوتان بدەن، تکایە هەر برایەك دەیەوێت ناوی خۆی بنووسێت ناوی بڵێت بۆ ئەوەی تەسجیل بکرێت و، پاشان گفتوگۆ لەسەر ماددەکە بکرێت، فەرموو کاک خورشید شێرە.

بەڕێز خورشید سلیم شیرە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێم وایە ئەو بڕیارەی لە کاتی بریمەر دەرچووە، هەلومەرجی ئەو کاتی کە عێراق تازە ئازاد کرا بوو، نە ئێمە و نە بریمەریش بیری لەوە نەدەکردەوە، کە ئەو رووداوانەی پاش تەحریری عێراق روویداو، ئەو ئیرهابەی کە پاش تەحریری عێراق هاتە کایەوەو، تا ئێستاش بەردەوامە، قەناعەتم وایە ئەو کاتی ئەو بیرکردنەوەیە غەڵەت نەبووە، بەلام رووداوەکانی تاکو ئێستا بەردەوامە وای کرد ئەو بڕیارە وەکو ئێستا کە بیری لێ بکرێتەوەو گۆڕانکاری لەسەر بکرێت، ئەو بڕیارە وەکو کاک محەمەدیش فەرمووی مەرج نییە ئیلا شتی گەورە بگرێتەوە، نەصی قورئانیش وازیحە، دەستووری عێراقیش وازیحە، تاوان تاوانە، چ یەکێك بکوژی، چ سەد کەس بکوژی، لەبەر ئەوەی ئەوە زۆر زەروورییە بمێنێتەوەو لەسەری بڕۆین، ئەگەر حوکمی ئیعدامیش لە هەندێ ولاتانی پێشکەوتوو ماوە، لە هەندێك ولاتانی پێشکەوتووتریش ماوە، بەپێی زرووفی خۆیان و میللەتەکەیان و ولاتەکەیان حوکم دەکەن، لەبەر ئەوەی بە رەئی من ئەو قانونە زەرووریە بێتەوە کایە و حوکمی ئیعدام بکرێت و زەروورییشە زوو جێ بەجێ بکرێت، چونکە بە دەیان

کەس مومکینە حوکم درا بێت چاوەڕوانی نەتیجە بێت مەحکمە دەسەڵاتی نەبێت, بەڵام شتێکی گرنگتر هەیە نازانم پەیوەندی بەو مەوزوعەوە هەیە, یان نا, چونکە مەسەلە هەر سجنە کێشەیەکی گەورە هەیە حقووقی ئینسان ناوی حقووقی ئینسانەکەیەو بەند کراوەکەیە, لە زیندانەکانی کوردستان دەیان کەس هەیە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

تکایە لە مەوزوع دەرمەچوو, کە بمێنێت, یان نەمێنێت.

بەڕێز خورشید سلیم شێرە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێم وایە بمێنێت باشترە, زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

کاک دکتۆر نوری.

بەڕێز د.نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەبارەت بە بڕیاری سزای لە سێدارەدان, یان لەناوبردن, بەپێی قانونی هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان, سەرۆکی هەرێم ئەو دەسەڵاتەی هەیە کەوا بڕیاری دادگایی هەرێمی کوردستان پەسند بکات, یان بیگۆڕێت, کەواتە ئەو سزایە بەپێی ئەو قانونەی ئێستا هەیەو کاری پێ دەکرێت, هەروەها کۆمەڵێك سزای تر هەن, کە لە کۆمەڵگایەکی وەکو کۆمەڵگای ئێمەدا پێویستە سزای لە سێدارەدان بیگرێتەوە, لە عێراقدا ئێستا کار بە سزای لە ناوبردن و لە سێدارەدان دەکرێت, باری ژیانی کوردستانیش جیاوازیەکی ئەوتۆی نییە لەگەڵ باری عێراقدا, بۆیە من لەگەڵ ئەوەدام کەوا ئەم دەستکارییە بکرێت, بۆ ئەوە کەوا ئەو دەسەڵاتە بدرێت بە سەرۆکی هەرێمی کوردستان, بۆ ئەو تاوانانەی کەوا بەپێی قانون ئەو حوکمەیان بەسەردا جێ بەجێ دەکرێت و سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

زۆر سوپاس, گوڵناز خان.

بەڕێز گوڵناز عزیز قادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لە یاسای دژە تیرۆردا دەنگمان دا بەوەی کە سزای لە سێدارەدان هەبێت و, لە دەستووریشدا هاتووە, بەڵام وەکو لە هەرێمی کوردستاندا راگیراوە, راگیرانەکەی لەبەر ئەو هەلومەرجە بووە, کە کوردستان بڕوای

بە پێشکەوتن و بڕوای بە دیموکراسیەوە هەبووە, ئێستاش بۆ بە گڕ خستنەوەی ئەم یاسایە, ئێمە دەنگ لەسەر راگرتنی یاسایەك دەدەین کە پێشتر هەبووە, بەڵام ئێستا راگیراوە, پێویستە هەندێك حوکم هەیە پیاچوونەوەی پیَ بکرێت, چونکە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

تکایە لە مەوزوعەکە دەرمەچوو, باسی ئەوە بکە ئایا سزایەکە بمێنێت باشە, یان نەمێنێت باشە؟ سوپاس.

بەڕێز گوڵناز عزیز قادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دەبێت بمێنێت, چونکە هەندێك شت هەیە پێویستیەتی, سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

کاك زانا فەرمووو.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەبارەت بە ماددەی یەکەم لەم پرۆژەیە, من پێم باشە بەو شێوەیە نەمێنێت کە ئێستا هاتووە, ئەو پرۆژەیە بە گشتی تەئجیل بکرێت, داواش دەکەم لە سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان, لەبەر ئەوەی بارودۆخی رابردوو و سیاسی کوردستان شێوەیەك نائاسایی بووە, دوو ئیدارەیی بووە, یەك مەحکمەی تەمییزمان نەبووە, هەندێك بڕیاری ئیعدام کردن دەرکراوە لە دادگاییەکانی ئێمە, باسی گروپەکەی شێخ زانا مەکەن, باسی شتەکانی ترە, تێکەڵ نەبێت, هەندێك زانیاریمان بەدەست گەیشت بێت لەوانەیە لە بارودۆخی ئاسایی نەبوو بێت بەڕاستی, بۆیە من داوا دەکەم لە سەرۆکایەتی پەرلەمان هەموو ئەو حوکمی ئیعدامانەی کە چاوەڕێی جێ بەجێ کردنن داوا بکات و, لێکۆڵینەوەیان لەسەر بکات, ئەگەر گەیشتینە قەناعەت, ئەو حوکمانە لە بارودۆخێکی ئاسایی دابن و, تاوانبار هەموو هۆکارەکانی دیفاعی بۆ ساز کراوەو, بارودۆخی مەحکمەکە عەلەنی بووە, هیچ موشکیلەمان نەبێت, ئەو کاتە ئەو پرۆژە بێتەوە ئێرەو پەسندی دەکەین و بە دە پەنجە مۆری دەکەین, بەس ئێستا هەندێك گومان هەیە لەسەر حوکمی ئیعدام کە دراوە لە دادگاییەکانی کوردستان, لەوانەیە بە دواداچوونەوە هەبێت, جا لە دەسەڵاتی جەنابی سەرۆکی هەرێمی کوردستانە, ئەنجومەنی وەزیرانە, پەرلەمانی کوردستانە, یان نا, هەندیَ حوکم هەیە پێویستی بە پێداچوونەوە هەیە, بۆیە من لەگەڵ ئەو ماددەیەی ئێستا نیم بەو شێوەیەی ئێستا, پرۆژەکە بە گشتی تەئجیل بکرێت و سەرۆکایەتی پەرلەمان تەحقیق لەو مەوزوعە بکات, بۆ ئەوەی بە دەست بەرز کردنەوەی ئێمە خوا نەخواستە کەسێك کە موستەحەقی ئیعدام نییە, ئیعدام بکرێت, ئێمە تەحەمولی ئەو تاوانە ناکەین, سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

سوپاس, کاك جەمال قاسم فەرمووو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تەبیعی کاتێك کە دادگا بیری لە سزادان کردۆتەوە, بیری لەوە کردۆتەوە کە شەخسێك چاك بکات, خۆی ناوێکی تایبەتی هەیە پێی دەڵێم (کۆرێکشن) ئەو شوێنەیە کە خەڵك چاك دەکەنەوە لەناو کۆمەڵگا, بەڵام کاتێك مەحکمە بڕیاری لەناوبردنی شەخسێکی دا, یەعنی قەناعەتی بەوە هاتووە, کە ئەو شەخسە باش نییە جارێکی تر بگەڕێتەوە بۆ ناو کۆمەڵگا, بۆیە تەئیدی رای لیژنەی یاسایی دەکەم, ئەو قەرارە ئیلغا بکرێت و, لە داهاتووشدا ئینشائەڵلاّ مەسەلەی ئیعدام یاساکانی پێویستی بە پێداچوونەوە هەیە, زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

زۆر سوپاس, ئەگەر لیژنەی قانونی مولاحەزەیان نییە, فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو کەسانەی کە تێبینیاندا زۆربەیان تەئیدی پرۆژەیەکەیان کرد بە حەقیقەت, تەنها دوو بەڕێز نەبێتن, کاك زانا ئیشارەت بەوە دەدات, کە هەندێك بڕیار دەرچووە, رەنگە ئەو بڕیارانە موحیق نەبێت, ئەو قەراراتانە ئیکتیسابی دەرەجەی قەتعی کردووە, لە لایەن مەحکمەی تەمییز تەدقیق کراوەو تەسدیقیش کراوە, بۆیە بە حەقیقەت ئەو توعوناتەی ئێستا لێی دەدرێت, ئەو بەڕێزەی, یان وەکیلەکەی دەتوانێت لە مەراحیلی موحاکەمە بیلێتن بە نەزەر ئیعتیبار وەربگیرێت.

بەنیسبەت ئیعدام بمێنێت, یان نەمێنێت, ئێمە موناقەشەمان لەسەر ئیعدام نییە, چونکە قەراراتی ئیعدام, حوکمی ئیعدام لە یاساکانی ئێمە پیادە دەکەن و ماوە, خوای تەبارەك و تەعالی دەفەرموویێت (ولكم في القصاص حياة يا اولوا الالباب), عقوبەکە بە حەقیقەت لە یاسای ئێمە ماوە, بەڵام مەعقولە عقوبەی ئیعدام لەلای ئێمە هەبێتن و جێ بەجێ کردنەکەی تەئجیل بکرێت, ئەوە لە ئێوە دەپرسم, ئەی ئەو عقوبە بۆ دەدرێت؟ زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جەنابی سەرۆکی پەرلەمان یەك تێبینیمان هەیە پێش ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە, ئەویش ئەوەیە بە حەقیقەت لە پرۆژەکەدا مادده یەك ئیزافە بکرێت, ئەویش (بخصوص ايقاف العمل بمواد الباب الثاني (المواد من 285 الى 293), چونکە تەدقیقی قانونی ئوسول موحاکەماتی جەزائیمان کرد چەندین (باب الثاني)ی تێدا هەیە, بۆیە ئەو (باب الثاني)یە ئەگەر رەقەمەکەی بخوێنینەوە وازیحتر دەبێت, زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

صیاغەکەی خۆتان بخوێننەوە, بۆ ئەوەی وازیح بێت بۆ پەرلەمانتارە بەڕێزەکان.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستا بە زمانی عەرەبی دەخوێنمەوە:

المادة الاولى:

تلغى المادة (11) من القانون رقم (22) لسنة 2003 الصادر عن المجلس الوطني لكوردستان العراق, بخصوص ايقاف العمل بمواد الباب الثاني المواد (285 الى 293) من قانون اصول المحاكمات الجزائية رقم (23) لسنة 1971 في اقليم كوردستان, ويعاد العمل بأحكامه.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كركوكی):

كێ لەگەڵ ئەو ماددەیە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, كێ لەگەڵی نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, زۆرینەی دەنگ ماددەكە وەرگیرا, ماددەی دووەم تكایە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێستا ماددەی دووەم دەخوێنمەوە:

المادة الثانية:

تحل العبارة (رئيس الاقليم) محل عبارة (رئيس الجمهورية) وعبارة (مرسوم اقليمي) محل عبارة (مرسوم جمهوري) اينما وردت في الباب الثاني من القانون المذكور لغرض تطبيق احكامه في اقليم كوردستان.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كركوكی):

بە كوردی بخوێننەوە.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی دووەم:

زاراوەی (سەرۆكی هەرێم) شوێنی زاراوەی (سەرۆكی كۆمار)و زاراوەی (فەرمانی هەرێم) شوێنی (فەرمانی كۆمار) دەگرنەوەو لە هەر شوێنێك لەدەروازەی دووەمی یاسای ناوبراو هاتبن, بۆ ئەوەی حوكمەكانی لە هەرێمی كوردستان جێبەجێ بكرێت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كركوكی):

روونكردنەوە تكایە بۆ ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لە قانونی ئوسولی موحاكەماتی جەزائی ناوی سەرۆك كۆمار هاتووەو, مەرسوم جمهوریش هاتووە, ئێمە هەرێمین سەرۆكی هەرێممان هەیە, بەپێی یاسای سەرۆكایەتی هەرێم ئەو دەسەڵاتە دراوەتە سەرۆكی

هەرێم، پێویستە لەم یاسایە رەنگدانەوەی هەبێت و، بەهەمان شێوە مەرسوم جمهوریمان نییە، ئێمە مەرسوم هەرێممان هەیە، پێویستە لەو ماددەیە ئیشارەتی پێ بدرێت، بۆ ئەوەی وازیح بێتن لە کاتی جێبەجێ کردنی، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

لیژنەی مافی مرۆڤ هیچ شتێك دەربارەی ئەو ماددەیە هەیە.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

نەخێر.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

کێ دەیەوێت لەسەر ئەو ماددەیە گفتوگۆ بکات، با ناویان بنووسین، کەس نییە، فەرموو.

بەڕێز شێخ الله ابراهیم شێخ الله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پشتگیری لە رایەکەی لیژنەی یاسایی دەکەم، بەلأم من پێشنیارێکم هەیە تکا دەکەین ئەوە چەندەمین جارە داوا دەکەین خوێندنەوەی ئەو پرۆژانە کە دەخوێندرێتەوە بە کوردی بخوێندرێتەوە، پاشان ئەگەر بە عەرەبیش بخوێندرێتەوە موشکیلە نییە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

بە کوردیش خوێندرایەوەو بە عەرەبیش خوێندرایەوە، فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تەنها یەك تێبینیم هەیە لەگەڵ لیژنەی یاسایی ماددەی (406)، یان (285)، چونکە لە قانونی عقوبات (285) تا ئەوەندە، سوپاس.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە قانون ئوسول موحاکەماتی جەزائی لە ماددەکان (الباب الثاني تنفيذ عقوبة الاعدام)، لە مادە (285 تا 293) چارەسەر کراوە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

ماددەکە دەخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەو ماددەیە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵی نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ ماددەکە پەسند کرا، ماددەی سێیەم تکایە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی سێیەم:

کار بە هیچ دەقێك ناکرێت کە پێچەوانە بێت لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

الماد الثالثة:

لايعمل باي نص يتعارض واحكام هذا القانون.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

کێ قسەی هەیە؟ ماددەکە دەخەینە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ ئەو ماددەیە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵی نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە زۆرینەی دەنگ ماددەکە وەرگیرا, ماددەی چوارەم تکایە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی چوارەم:

ئەم یاسایە لە ڕۆژی دەرچوونیەوە کاری پێدەکرێت و لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی کوردستان) بلاّو دەکرێتەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الرابعة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ اصداره وينشر في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

کێ قسەی هەیە لەسەر؟ دەخەینە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ ئەو ماددەیە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵی نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بەکۆی دەنگ ماددەکە وەرگیرا.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەسباب موجیبەکە دەخوێنمەوە:

الاسباب الموجبة

بالنظر لزوال الاسباب التي استدعت في حينه ايقاف تنفيذ عقوبة الاعدام في اقليم كوردستان العراق وفقا للمادة (11) من القانون رقم (22) لسنة 2003 الصادر عن برلمان كوردستان العراق ولصدور قانون رئاسة اقليم رقم (1) لسنة 2005 المعدل المتضمن منح صلاحية المصادقة على حكم الاعدام او تخفيفها الى رئيس